

BO'LG'USI O'QITUVCHILARDA O'QUVCHILARNING IJTIMOY FAOLLIGINI OSHIRISHGA YO'NALTIRILGAN PERSEPTIV QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI

Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo'lg'usi o'qituvchilarning perseptiv qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zarurati yuzasidan fikrlar, kasbga oid mahoratini shakllantirishda pedagogik-psixologik nazariyalarning ahamiyati, ma'naviyatimizning shakllanishida o'z-o'ziga ega bo'lgan ulug' insonlar faoliyati to'g'risida, ularga qo'yilayotgan talablar haqida fikrlar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: qobiliyat, perseptiv qobiliyat, ta'lim-tarbiya, e'tiqod, o'qituvchi, malaka, ma'lumot, tadqiqot, faoliyat.

Bo'lg'usi o'qituvchilarda perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirish tizimini takomillashtirish ularning o'z sohasiga munosabatini, mas'uliyatini oshirishga, dunyoqarashini o'zgartirishga, faoliyatiga ongli yondashishga, ijodkorlik, faollik, tashabbuskorlik, fidoiylilik, mehnatsevarlik, insonparvarlik kabi qator xususiyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, mazkur jarayonda perseptiv qobiliyatlarning mazmun-mohiyati, ahamiyati va zaruriyati haqida tushunchalar berilishi natijasida, ya'ni perseptiv ko'nikmani takomillashtirish talabalarda hayotga, mehnatga, o'qishga va tarbiyaviy munosabatlarga yangicha yondashishga, o'z kasbini mukammal egallashga, o'z ustida muntazam ishlashga, ijod qilishga, o'z-o'zini nazoratini olib borishga, natijalarini tahlil qilishga ijobiy munosabatni tarkib toptirishga, o'zaro muomala, pedagogik madaniyatni egallashga xizmat qiladi.

Bizning fikrimizcha, bo'lg'usi o'qituvchilarda perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirish yo'nalishidagi pedagogik jarayonlarni tashkil etishda quyidagi omillarga e'tibor qaratish zarur:

- ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini ta'minlashda perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirish imkoniyatlari va shart-sharoitlariga;

- shaxslararo munosabatlarda yangicha yondashish va perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishga ta'sir ko'rsatuvchi ta'limiy-tarbiyaviy munosabatlarning mavjudligi;

-perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishda pedagogik jarayonlarning o'zaro integratsiyasi va aloqadorligini ta'minlanishi;

-ta'lim-tarbiya jarayonlarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan ta'limning ta'siri, o'ziga xos ahamiyati va zaruriyati;

-bo'lg'usi o'qituvchilarda perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishda motivlashtirishning samaradorligi mazkur jarayonni natijadorligini ifodalashi;

-bo'lajak o'qituvchilarning perseptiv qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonlari samaradorligining motivlashtirishga bog'liqligi;

- motivlashtirish jarayonida yangi ma'lumotlarning ahamiyati va roli.

Demak, bo'lg'usi o'qituvchilarda o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirishga yo'naltirilgan perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirish yo'nalishidagi pedagogik jarayonlarni tashkil etishda alohida e'tibor talab qilayotgan birinchi omil ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini ta'minlashda talabalar perseptiv qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik-psixologik ta'limning integratsiyasi bo'lib, pedagogik jarayonlarda talabalarning faolligini ta'minlashda ularning mustaqil faoliyati, ya'ni mustaqil ta'lim va mustaqil ma'lumotlar olishi hamda o'zini-o'zi tarbiyalashi muhim ahamiyat kasb etadi va bu ahamiyat ularni perseptiv qobiliyatlarini rivojlanishiga asos sifatida xizmat qilishida o'z ifodasini topadi.

Ta'lim-tarbiya jarayonlarini tashkil etishda qo'llaniladigan zamonaviy yondashuvlar, integrativ ma'ruzalar, amaliy mashg'ulot, seminar-treninglar, Veb binarlardan foydalanish bilan bir qatorda, talabalarga oldindan tarqatiladigan anketa-so'rovnomalar, tezkor savol va tezkor javob topshiriqlaridan foydalanish juda katta natija beradi. Bo'lg'usi o'qituvchilarda o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirishga yo'naltirilgan perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishda tashkil etiladigan amaliy va seminar mashg'ulotlarni talabalarning boshlang'ich tushunchalariga asosan, ya'ni ularning boshlang'ich tushunchalarini o'rganish va tahlil qilish orqali ular tomonidan mustaqil ravishda o'rganilgan adabiyotlar, ma'ruzalar jarayonida berilgan ma'lumotlar asosida takomillashtirilishi, o'rganiladigan asosiy tushunchalarni test va modellar ko'rinishida ifodalash uchun imkoniyat yaratadi. Bo'lg'usi o'qituvchilarda o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirishga yo'naltirilgan perseptiv qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonlarida interfaol suhbat, ishchanlik o'yinlari, seminar-trening kabi metodlardan foydalanish talabalarni mustaqil va erkin fikrlashga o'rgatishda o'ziga xos ahamiyat kasb etadi, chunki o'qitishning faol metodlari hisoblangan mazkur metodlar ta'lim-tarbiya jarayonida talabalarning faolligini ta'minlaydi, ya'ni talabalarda innovatsion va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishga xizmat qiladi. Ishchanlik o'yini jarayonida ishtirok etuvchi bo'lajak o'qituvchilar perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan asosiy tushunchalarni o'zlashtirish bilan bir qatorda, mazkur tushunchalarning mazmun-mohiyati, ahamiyati va zaruriyatini tahlil qiladilar, tahlil natijalariga ko'ra xulosalar shakllantiriladi va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ishchanlik o'yini davomida

talabalarning boshlang'ich tushunchalari, fikrlashi, tafakkuri, dunyoqarashi, ko'nikma va malakalarini egallanganlik darajasi aniqlanadi hamda vujudga kelgan vaziyatlarga ko'ra topshiriqlar muvofiqlashtiriladi. Ishchanlik o'yini talabalarning reflektiv qobiliyatlari va imkoniyatlari darajasini hamda persektiv qobiliyatlarini rivojlantiradi.